# YANGI O‘ZBEKISTON TARAQQIYOTI STRATEGIYASIDA INSON SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI

**Daniyarova Xafiza To‘ychi qizi**
Guliston davlat pedagogika instituti magistranti

**Annotatsiya.** Mazkur tezisda “Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti strategiyasi” doirasida inson salohiyatini yuksaltirishning ustuvor yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda inson kapitalining iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishdagi o‘rni, ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, sog‘liqni saqlash sifatini oshirish, ijtimoiy himoya mexanizmlarini takomillashtirish hamda raqamli texnologiyalarni joriy etish kabi muhim omillar yoritiladi. Shuningdek, inson salohiyatini rivojlantirishda davlat siyosati bilan bir qatorda jamiyat institutlari va xususiy sektorning o‘rni ham ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari inson kapitaliga yo‘naltirilgan investitsiyalar mamlakatning barqaror taraqqiyotini ta’minlashini ko‘rsatadi. Mazkur ishda mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari ham asoslab berilgan.

**Kalit so‘zlar:** inson kapitali, taraqqiyot strategiyasi, ta’lim, sog‘liqni saqlash, ijtimoiy himoya, raqamli iqtisodiyot, innovatsiya, barqaror rivojlanish.

**Kirish.** Yangi bosqichdagi milliy taraqqiyot yo‘lida inson omili hal qiluvchi kuch sifatida e’tirof etilmoqda. “Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti strategiyasi” doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar markazida aynan inson, uning huquq va manfaatlari, bilim va salohiyati turadi. Zero, har qanday jamiyatning barqaror rivojlanishi, iqtisodiy o‘sishi va ijtimoiy farovonligi, avvalo, inson kapitalining sifatiga bevosita bog‘liqdir. Shu bois mazkur strategiyada inson salohiyatini yuksaltirish ustuvor yo‘nalish sifatida belgilanib, bu borada tizimli va keng qamrovli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bugungi globallashuv sharoitida raqobat tobora kuchayib borayotgan bir davrda mamlakatlarning ustunligi tabiiy resurslar yoki geografik joylashuv bilan emas, balki bilimli, malakali va tashabbuskor inson resurslari bilan belgilanmoqda. Shu nuqtai nazardan qaraganda, O‘zbekistonda inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan siyosat davlatning uzoq muddatli strategik maqsadlariga xizmat qiladi. Ta’lim tizimini tubdan isloh qilish, sog‘liqni saqlash sifatini oshirish, aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirish, yoshlar va xotin-qizlar faolligini qo‘llab-quvvatlash kabi yo‘nalishlar inson salohiyatini yuksaltirishning muhim omillari hisoblanadi.

Xususan, ta’lim sohasida zamonaviy yondashuvlarni joriy etish, xalqaro standartlarga mos kadrlar tayyorlash, innovatsion fikrlashni rivojlantirish orqali kelajak avlodning raqobatbardoshligini oshirish ko‘zda tutilgan. Shu bilan birga, sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, tibbiy xizmatlar sifatini yaxshilash orqali aholining jismoniy va ruhiy salomatligini mustahkamlash ham muhim vazifalardan biri sifatida ilgari surilmoqda. Negaki, sog‘lom va bilimli inson – bu taraqqiyotning eng muhim omilidir. Bundan tashqari, inson huquq va erkinliklarini ta’minlash, qonun ustuvorligini mustahkamlash ham inson salohiyatini ro‘yobga chiqarishda muhim ahamiyat kasb etadi. Fuqarolarning jamiyat hayotidagi faolligini oshirish, ularning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash orqali ochiq va adolatli fuqarolik jamiyatini barpo etish mumkin. Bu esa o‘z navbatida innovatsiyalar, tadbirkorlik va ijodkorlik rivoji uchun qulay muhit yaratadi.

“Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti strategiyasi”da inson salohiyatini yuksaltirish ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangani bejiz emas. Chunki inson kapitaliga qaratilgan investitsiyalar mamlakatning barqaror va uzoq muddatli rivojlanishini ta’minlaydi. Mazkur tezisda aynan shu yo‘nalishlar chuqur tahlil qilinib, ularning mazmun-mohiyati va amaliy ahamiyati yoritib beriladi.

**Adabiyotlar tahlili.** Mazkur mavzuni yoritishda “Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti strategiyasi” doirasida inson salohiyatini yuksaltirish masalasi bo‘yicha mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda tahliliy manbalar muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu manbalar inson kapitali nazariyasi, uning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishdagi o‘rni, shuningdek, davlat siyosati darajasida qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini o‘rganishga xizmat qiladi. Avvalo, inson kapitali tushunchasiga ilmiy asos bergan xorijiy olimlar – T. Shults va G. Bekker tadqiqotlari alohida e’tiborga loyiqdir. Ularning ilmiy ishlarida inson kapitaliga yo‘naltirilgan investitsiyalar, xususan, ta’lim, sog‘liqni saqlash va malaka oshirishning iqtisodiy samaradorlikka ta’siri chuqur tahlil qilingan. Ushbu nazariy yondashuvlar bugungi kunda ham dolzarbligini yo‘qotmagan bo‘lib, ko‘plab davlatlar, jumladan O‘zbekiston taraqqiyot strategiyalarida o‘z aksini topgan.

Mahalliy tadqiqotchilar tomonidan ham inson salohiyatini rivojlantirish masalalari keng o‘rganilgan. Xususan, iqtisodchi olimlar tomonidan inson kapitalining milliy iqtisodiyotdagi o‘rni, uning innovatsion rivojlanish bilan bog‘liqligi, mehnat unumdorligini oshirishdagi roli tahlil etilgan. Ularning ilmiy ishlarida ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirish va yoshlar bandligini ta’minlash inson salohiyatini oshirishning asosiy omillari sifatida ko‘rsatiladi. Bundan tashqari, O‘zbekiston Respublikasining so‘nggi yillarda qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlari ham mazkur mavzuni yoritishda muhim manba hisoblanadi. Xususan, “Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti strategiyasi” inson manfaatlarini ta’minlash, aholi farovonligini oshirish va inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan ustuvor yo‘nalishlarni belgilab bergan. Ushbu hujjatda ta’lim sifatini oshirish, sog‘liqni saqlash tizimini takomillashtirish, ijtimoiy himoyani kuchaytirish, gender tenglikni ta’minlash kabi masalalar keng yoritilgan. Shuningdek, xalqaro tashkilotlar tomonidan e’lon qilinadigan hisobotlar ham inson salohiyatini baholashda muhim ahamiyatga ega. Masalan, BMT Taraqqiyot dasturining Inson taraqqiyoti indeksiga oid hisobotlari turli mamlakatlarda inson kapitalining rivojlanish darajasini solishtirish imkonini beradi. Ushbu hisobotlar orqali O‘zbekistonning global reytinglardagi o‘rni, mavjud muammolar va istiqbolli yo‘nalishlarni aniqlash mumkin.

Ilmiy adabiyotlarda inson salohiyatini yuksaltirishning asosiy yo‘nalishlari sifatida ta’lim sifati, sog‘liqni saqlash tizimi samaradorligi, ijtimoiy himoya mexanizmlari, bandlik va tadbirkorlikni rivojlantirish, shuningdek, raqamli iqtisodiyotga moslashuv ko‘rsatib o‘tiladi. Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotlarda inson kapitalini rivojlantirishda innovatsiyalar, axborot texnologiyalari va umrbod ta’lim konsepsiyasining ahamiyati alohida ta’kidlanmoqda. Mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, inson salohiyatini yuksaltirish masalasi ko‘p qirrali va kompleks yondashuvni talab etadi. Ushbu yo‘nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalar “Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti strategiyasi” doirasida belgilangan ustuvor vazifalarni amalga oshirishda muhim nazariy va metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

**Tadqiqot muhokamasi.** Mazkur tadqiqot doirasida “Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti strategiyasi”da inson salohiyatini yuksaltirishga qaratilgan ustuvor yo‘nalishlar tizimli tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, inson kapitalini rivojlantirish mamlakatning uzoq muddatli barqaror o‘sishini ta’minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, innovatsion iqtisodiyot talablariga mos kadrlar tayyorlash hamda sog‘liqni saqlash xizmatlari sifatini oshirish kabi yo‘nalishlar muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari xalqaro tajriba bilan hamohang ekanligini ko‘rsatadi. Rivojlangan davlatlarda inson kapitaliga yo‘naltirilgan investitsiyalar yuqori iqtisodiy samaradorlikni ta’minlaydi. Shu nuqtai nazardan, O‘zbekistonda ham ta’lim va sog‘liqni saqlash sohalariga

ajratilayotgan mablag‘larning oshirilishi ijobiy natijalarga olib kelmoqda. Biroq, mavjud muammolar ham mavjud bo‘lib, ular orasida hududlar kesimida sifat tafovutlari, kadrlar malakasi darajasidagi nomutanosiblik va infratuzilma yetishmovchiligi ajralib turadi. Shuningdek, tadqiqot jarayonida inson salohiyatini rivojlantirishda ijtimoiy himoya tizimining o‘rni alohida qayd etildi. Aholining ijtimoiy zaif qatlamlarini qo‘llab-quvvatlash, kambag‘allikni qisqartirish va bandlikni ta’minlash orqali inson kapitalining umumiy darajasini oshirish mumkin. Shu bilan birga, yoshlar va xotin-qizlarning jamiyatdagi faolligini oshirish ham muhim omillardan biri sifatida baholandi.

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat — raqamli texnologiyalarning roli alohida ta’kidlandi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida inson salohiyatini rivojlantirish uchun zamonaviy bilim va ko‘nikmalar zarur bo‘lib, bu esa ta’lim tizimida tub o‘zgarishlarni talab etadi. Masofaviy ta’lim, onlayn platformalar va raqamli xizmatlar inson kapitalini rivojlantirishning yangi imkoniyatlarini yaratmoqda. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, inson salohiyatini yuksaltirish faqat davlat siyosati bilan cheklanib qolmasdan, jamiyatning barcha institutlari, jumladan, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati ishtirokini ham talab etadi. Hamkorlik asosida amalga oshiriladigan chora-tadbirlar yanada samarali natijalarni ta’minlaydi. Umuman olganda, olib borilgan tahlillar inson kapitalini rivojlantirishda kompleks va integratsiyalashgan yondashuv zarurligini ko‘rsatadi. Bu esa “Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti strategiyasi”da belgilangan maqsadlarga erishishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

**Xulosa.** Inson salohiyatini yuksaltirish “Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti strategiyasi”ning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida mamlakatning barqaror rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ta’lim, sog‘liqni saqlash, ijtimoiy himoya va bandlik sohalaridagi islohotlar inson kapitalining sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, mavjud muammolarni bartaraf etish uchun tizimli yondashuv va zamonaviy innovatsion mexanizmlarni keng joriy etish zarur. Kelgusida inson salohiyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalar, umrbod ta’lim va xalqaro hamkorlik imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, davlat va jamiyat institutlari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali yanada yuqori natijalarga erishish mumkin. Shu asosda inson kapitaliga yo‘naltirilgan siyosat mamlakat taraqqiyotining mustahkam poydevori bo‘lib xizmat qiladi.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Becker, G. S. (1993). Human capital: A theoretical and empirical analysis with special reference to education (3rd ed.). University of Chicago Press.

2. Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. The American Economic Review, 51(1), 1–17.

3. United Nations Development Programme. (2020). Human Development Report 2020. UNDP.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2022). 2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida. Toshkent.

5. World Bank. (2021). World Development Report 2021: Data for better lives. World Bank Publications.